

ณัฐวัตร อินทร์ภักดี. “คติชนสร้างสรรค์” จากความเชื่อเรื่องครุหมอโนราที่ตำบลท่าแค จังหวัดพัทลุง. (๒๕๕๙).

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรมินท์ จารุวร

วัตถุประสงค์: ๑. รวบรวมคติชนที่มีการสร้างสรรค์ใหม่จากความเชื่อเรื่องครุหมอโนราในรูปแบบต่าง ๆ ในปัจจุบันที่ตำบลท่าแค จังหวัดพัทลุง

๒. วิเคราะห์ปัจจัยและบทบาทของการสร้างสรรค์ในรูปแบบดังกล่าว

สมมติฐาน: หน่วยงานภาครัฐ บริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงภายในตำบลท่าแค จังหวัดพัทลุงปัจจุบัน เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์คติชนอันเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องครุหมอโนราในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตำนานสำนวนใหม่ ๆ รูปเคารพ วัตถุมงคล สินค้าพื้นบ้าน เป็นต้น คติชนดังกล่าวยังคงมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา เพื่อธำรงความเป็นพื้นที่ที่เชื่อว่าเป็นแหล่งกำเนิดของโนรา

บทคัดย่อ: วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษารวบรวม “คติชนสร้างสรรค์” จากความเชื่อเรื่องครุหมอโนราในปัจจุบันในรูปแบบต่าง ๆ ที่ตำบลท่าแค จังหวัดพัทลุง พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยและบทบาทของการสร้างสรรค์ในรูปแบบดังกล่าว โดยเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐ จากโนราทั้ง ๒ ประเภท คือโนราพิธีกรรมและโนราบันเทิง

ผลการศึกษาพบว่า “คติชนสร้างสรรค์” จากความเชื่อเรื่องครุหมอโนราที่ตำบลท่าแค จังหวัดพัทลุง พบทั้งในโนราพิธีกรรมและโนราบันเทิง ในโนราพิธีกรรมมีทั้งการสร้างสรรค์จากคติชนในลักษณะที่เป็น “คติชนสร้างสรรค์” คือพิธีกรรมและองค์ประกอบพิธีกรรมที่สร้างใหม่เพื่อเน้นการสืบทอดความเชื่อเดิมที่มีมาในวิถีชีวิต และการสร้างสรรค์จากคติชนในลักษณะที่เป็น “สินค้าวัฒนธรรม” เพื่อจำหน่ายเป็นสำคัญ ได้แก่ เครื่องรางของขลัง และของที่ระลึกต่าง ๆ ที่มาจากอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมและการแสดง ส่วนโนราบันเทิงมีการตั้ง “คณะเทพศรืธา” ขึ้นเพื่อการแสดงโนราเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การแข่งขันในรายการคนไทยขึ้นเทพ การสร้างสรรค์ละครร้องเรื่องไกรทอง และการแสดงภาพยนตร์เรื่องเทริด นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายขึ้นใหม่ในโนราลูกทุ่งบันเทิงอีกด้วย

ปรากฏการณ์ “คติชนสร้างสรรค์” ที่เกิดขึ้นที่ตำบลท่าแคนี้เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ นโยบายของหน่วยงานราชการทั้งภายในและภายนอกชุมชน ที่เป็นหน่วยงานภายในชุมชน คือเทศบาลตำบลท่าแค และโรงเรียนบ้านท่าแค (วันครู ๒๕๐๐) ส่วนหน่วยงานภายนอกชุมชน คือจังหวัดพัทลุงและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง ปัจจัยต่อมาคือการเปลี่ยนเจ้าพิธีกรรมใหม่ของโนราโรงครูวัดท่าแค และอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างมากคือ บริบทการท่องเที่ยว

งานวิจัยนี้ทำให้เห็นวิธีคิดเชิงคติชนสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นกับโนราในตำบลท่าแค กล่าวคือ วิธีคิดที่ปรากฏในโนราพิธีกรรม ได้แก่ การย้ำความเป็นของแท้ (authenticity) การสร้างพิธีกรรมใหม่บนฐานความเชื่อของพิธีกรรมเดิม การขยายความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอโนราสู่คนทั่วไป และการขยายพิธีโนราโรงครูให้มามีมิติของการเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม (cultural commodification) ส่วนโนราบันเทิงมีวิธีคิดเชิงคติชนสร้างสรรค์คือ การสร้างเครือข่ายราชครูโนราให้เป็นคณะเทพศรืธา การนำเสนอโนราผ่านสื่อสมัยใหม่และนำเสนอในรูปแบบการแสดงอื่น ๆ ทั้งยังมีการอิงการแสดงโนราแบบเดิมเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่อีกด้วย “คติชนสร้างสรรค์” ที่เกิดขึ้นจากวิธีคิดเหล่านี้มีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อเรื่องครุหมอโนราทั้งในพื้นที่โลกศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่โลกสามัญ และยังมีบทบาทในการธำรงความเป็นพื้นที่ที่เชื่อว่าเป็นแหล่งกำเนิดโนราผ่านพิธีกรรมและตราสัญลักษณ์ที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ท่าแคอย่างชัดเจน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงทำให้เข้าใจวิธีคิด พลวัต ปัจจัย และบทบาทของ “คติชนสร้างสรรค์” เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องครุฑมอโนราห์ที่เกิดขึ้นกับโนราห์ตำบลท่าแค จังหวัดพัทลุงในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ซึ่งจะเป็นแนวทางในการศึกษาการสร้างสรรคจากคติชนทั้งในแง่ของการเป็น “คติชนสร้างสรรค์” ประเภทต่าง ๆ ตามศาสตร์ทางคติชนวิทยาและการเป็น “สินค้าวัฒนธรรม” ซึ่งจะพบในพื้นที่อื่น ๆ อย่างหลากหลายได้ต่อไป